

Kapittel 4

Internasjonale avtaler

4.1 Innledning

I forrige kapittel er det nasjonale regelverket innenfor måleteknikk beskrevet. Som det framgår der, er det norske regelverket på flere områder tilpasset innholdet i internasjonale avtaler. Norge har tiltrådt internasjonale avtaler som vi har forpliktet oss til å følge. I tillegg er det inngått avtaler som vi er "moralisk" forpliktet til å følge, eller som vi er tjent med å følge av praktiske årsaker (f.eks. samarbeidsavtaler og avtaler av mer faglig karakter). I kap. 4.2 beskrives kort det regelverk innenfor måleteknikkområdet som vi er forpliktet til å følge i henhold til EØS-avtalen. I kap. 4.3 beskrives de mest sentrale av de andre internasjonale avtalene om måleteknikk og de måletekniske organisasjoner som Norge er med i.

4.2 EØS-avtalen

4.2.1 Gjeldende regelverk

Ved utarbeidelse av ny lov er det viktig å videreføre hjemmel for implementering av EØS-regelverk som må følges i Norge. Det er også et mål å sikre at kommende EØS-regelverk kan hjemles i loven.

Det tas ikke sikte på å gi noen utfyllende beskrivelse av alle direktivene i dette kapitlet, men kun gi en generell oversikt. I den grad direktivene setter krav til nasjonal regulering, omtales dette i de kapitlene hvor det materielle innholdet i den nye loven vurderes.

Alle direktivene på måleteknikkområdet har som formål å sikre fri vareflyt i EØS-området. Ulike målenheter, målemetoder, krav til mengdeinnhold i ferdigpakninger eller krav til måleredskaper skal ikke legge unødvendige hindringer i veien for omsetning av varer over landegrensene. I denne sammenheng er det viktig å merke seg at måleredskaper ikke bare brukes til å bestemme mengden av andre varer, men at måleredskaper også er en salgsvare i seg selv.

EØS-regelverket innenfor måleteknikk kan sorteres i følgende kategorier:

- målenheter,
- måleredskaper og målemetoder og
- innhold i ferdigpakninger (produkter).

I tabellen på neste side er det gitt en summarisk oversikt over gjeldende direktiver som omfattes av EØS-avtalen innenfor måleteknikkområdet. Ikke alle direktivene er innført i norsk rett. Dette kommer av at det for enkelte direktiver er frivillig i hvilken grad man i nasjonal lovgivning i det hele tatt vil innføre krav til de produktene eller metodene som er omhandlet i direktivene. Dersom et land innfører krav, må imidlertid de fastsatte direktivkravene aksepteres. I tabellen er det i tredje kolonne gjort rede for om kravene i direktivene er obligatoriske og derfor *må* fastsettes i Norge. I fjerde kolonne er det klargjort om vi har nasjonalt regelverk som setter tekniske krav til de forhold direktivet omhandler.

Ny lov om måling
Kapittel 4 - Internasjonale avtaler

Tabell 4.1: Oversikt over direktiver omfattet av EØS-avtalens vedlegg II, kap. IX om måleinstrumenter (kun hoveddirektivet og ikke senere endringer er ført opp).

Direktiv	Omhandler	Obligatorisk	Tekniske krav i norsk regelverk
Målenheter			
80/181/EØF	Målenheter	Ja	Ja
Måleredskaper og målemetoder			
71/316/EØF	Generelt om måleinstrumenter og måleteknisk kontroll	Ja	Ja
71/317/EØF	Rektangulære 5 til 50 kilos lodd	Nei	Nei
71/318/EØF	Gassvolummålere	Nei	Nei
71/319/EØF	Gjennomstrømningsmålere for andre væsker enn vann	Nei	Ja
71/347/EØF	Måling av hektolitervekten for korn	Ja	Ja
71/348/EØF	Tilleggsinnretninger for gjennomstrømningsmålere for andre væsker enn vann	Nei	Ja
71/349/EØF	Kalibrering av skipstanker	Nei	Nei
73/362/EØF	Materielle lengdemål	Nei	Nei
74/148/EØF	Lodd fra 1 mg til 50 kg	Nei	Nei
75/33/EØF	Kaldtvannsmålere	Nei	Nei
75/107/EØF	Flasker brukt som målebeholdere	Nei	Ja
75/410/EØF	Transportbåndvekker	Nei	Ja
76/765/EØF	Alkoholometer og areometer for alkohol	Nei	Nei
76/766/EØF	Alkoholmetriske tabeller	Ja	Ja
76/891/EØF	Målere for elektrisk energi	Nei	Ja
77/95/EØF	Taksametre	Nei	Nei
77/313/EØF	Målesystemer for andre væsker enn vann	Nei	Ja
78/1031/EØF	Automatiske kontroll- og sorteringsvekker	Nei	Ja
79/830/EØF	Varmtvannsmålere	Nei	Nei
86/217/EØF	Dekktrykkmålere for motorvogner	Nei	Nei
90/384/EØF	Ikke-automatiske vektter	Ja	Ja
Ferdigpakninger			
75/106/EØF	Ferdigpakking av visse væsker i bestemte volumstørrelser	Delvis	Ja
76/211/EØF	Ferdigpakking av visse varer i bestemte vekt- eller volumstørrelser	Ja	Ja
80/232/EØF	Tillatte nominelle mengder og nominelle størrelser for visse ferdigpakkede varer	Delvis	Ja

De fleste land har kontroll med og setter krav til *måleredskaper* som skal selges og brukes. Disse nasjonale kravene settes fordi man av hensyn til ulike interesser, f.eks. forbrukere, vil sikre at måleredskapene gir tilfredsstillende måleresultater. For å sikre fri flyt av måleredskaper som salgsvare, er det derfor utarbeidet direktiver som harmoniserer de kravene som stilles til disse måleredskapene. De direktivene som setter krav til måleredskaper skal sikre at disse fritt kan omsettes i EØS-området.

Direktiver som skal sikre fri flyt av måleredskaper, fastsetter at måleredskaper som er godkjent etter direktivkravene i ett EØS-land, ikke kan nektes solgt i annet EØS-land med begrunnelse i at det stilles avvikende nasjonale krav til måleredskapets måletekniske egenskaper. I lov om mål og vekt er dette løst ved at det er tatt inn bestemmelser i målvl. §§ 13 og 22 om at justering (i praksis typegodkjenning og nyjustering) kan foretas av andre organer Norge er forpliktet til å godta gjennom internasjonale avtaler. Det kreves da ikke egen godkjenning/justering i Norge for å kunne selge måleredskapet.

Mange av de direktivene som setter krav til måleredskaper, er teknisk utdaterte og ikke i praktisk bruk i dag. Det er derfor utarbeidet et nytt direktiv om måleredskaper, MID (Measuring Instrument Directive). Dette er et såkalt "ny metode-direktiv". Blant de direktivene som gjelder på området i dag, er det kun direktiv 90/384/EØF om ikke-automatiske vekter som er et slikt "ny metode-direktiv". Hva "ny metode" innebærer, beskrives nærmere under i forbindelse med omtale av MID.

Direktivet om ikke-automatiske vekter skiller seg fra de andre direktivene også på andre måter. For det første ved at det regulerer på hvilke bruksområder det skal benyttes vekter som tilfredsstillende kravene i direktivet. Videre fastsetter direktivet at disse vektene også skal oppfylle visse krav under etterfølgende bruk. Det enkelte medlemsland er altså forpliktet til å gjennomføre en kontroll av vektene under bruk. De andre direktivene fastsetter kun krav til måleredskaper i salgssituasjonen, og det er deretter opp til det enkelte land om det skal foretas noen etterfølgende kontroll av måleredskapene.

4.2.2 Direktiver under utvikling

4.2.2.1 Measuring Instrument Directive (MID)

Forslaget til "Measuring Instrument Directive" (MID) harmoniserer de tekniske kravene til ti redskapskategorier: Vannmålere, gassmålere, elektrisitetsmålere, varmemålere, målesystemer for andre væsker enn vann, automatiske vekter, taksametre, måleredskaper til materialer (omfatter redskap til måling av lengde av ulike materialer og målebegre til servering, f.eks. ølkrus), instrumenter til dimensjonsmåling og gassanalyser for eksosutslipp. Der det allerede finnes direktiver som regulerer krav til disse måleredskapene, erstattes de av MID.

Direktivet skal sikre fri bevegelse av måleredskaper innenfor EØS-området. Det er frivillig å sette nasjonale krav til disse måleredskapene, men dersom krav settes, må disse være i tråd med direktivets krav. Direktivet omhandler kun de krav som settes til et redskap før dette tas i bruk for første gang.

Direktivet er et "ny metode-direktiv". I "ny metode-direktivene" fastsettes ikke spesifikke detaljerte krav i selve direktivet. Direktivet fastsetter i stedet overordnede funksjonskrav. Funksjonskravene anses oppfylt hvis den regulerte gjenstanden oppfyller kravene i harmoniserte standarder eller eventuelt normative dokumenter utarbeidet av definerte internasjonale organisasjoner. I MID er det bestemt at funksjonskravene skal anses oppfylt hvis måleredskapet tilfredsstillende spesifikasjonene i europeisk harmonisert standard eller et normativt dokument utarbeidet av OIML. Selv om det ikke er et absolutt krav at produktet skal oppfylle kravene i standardene eller normative dokumenter, vil samsvar med disse dokumentene være den enkleste måten å dokumentere at kravene i direktivet er oppfylt på.

Det er fastsatt ulike prosedyrer for dokumentasjon av samsvar mellom det aktuelle måleredskapet og direktivkravene. For hver redskapstype er det fastsatt ulike alternative moduler (prosedyrer) for hvordan samsvarsvurderinger skal foretas. Alle modulene forutsetter bruk av teknisk kontrollorgan i samsvarsvurderingen. Direktivet setter kriterier for hvem som kan bli utpekt som teknisk kontrollorgan. Alle medlemsland skal informere Kommisjonen og andre medlemsland om hvilke organer som er pekt ut som teknisk kontrollorgan iht. direktivet.

Når det gjennom en samsvarsvurdering er

fastslått at et måleredskap er i samsvar med direktivkravene, skal redskapet merkes med CE-merket og et måleteknisk merke (M). Hvert medlemsland har ansvar for at disse merkene kun settes på måleredskaper som oppfyller direktivets krav. Når et måleredskap har disse merkene, kan det fritt omsettes i alle EØS-land. Dvs. at måleredskaper som etter samsvarsvurderinger i andre land anses å oppfylle de fastsatte direktivkravene, må aksepteres for salg i Norge uten noen ny godkjenning her.

Det forventes nå at MID blir vedtatt i løpet av våren 2004. De enkelte medlemslandene innenfor EØS vil deretter få en frist på to år til å implementere direktivets krav på de måleredskaper som en ønsker å sette krav til.

4.2.2.2 Revidering av direktivene om ferdigpakninger

Det har i lengre tid vært arbeidet med en revisjon av direktivene om ferdigpakninger gjennom Kommissjonens "SLIM"-program¹. Revisjonen er tenkt å redusere problemene med forståelsen av kravene og dessuten sørge for en bedre harmonisering av gjennomføringen av de kravene som ligger til grunn for spesielt e-merkeordningen. I dag er disse kravene gjennomført på svært forskjellige måter i de enkelte land, noe som reduserer tilliten til ordningen. Arbeidet pågår fortsatt i Kommissjonens regi.

4.3 Andre internasjonale avtaler og organisasjoner

4.3.1 Meterkonvensjonen

Norge har som ett av 51 land undertegnet meterkonvensjonen av 20. mai 1875. Meterkonvensjonen ble ratifisert ved kongelig resolusjon av 5. mai 1875, og Stortinget vedtok enstemmig 26. mai 1875 at Norge skulle slutte seg til meterkonvensjonen.

Meterkonvensjonen er en internasjonal teknisk-vitenskapelig traktat, og den har gitt de grunnleggende forutsetninger for at målinger skal kunne være ensartet verden over. Dette har skjedd ved innføring av metersystemet og utvikling og realisering av en rekke nye målenheter (SI-målenheter).

¹ SLIM står for "The Simpler Legislation for the Single Market".

Det øverste organet i henhold til meterkonvensjonen er *Generalkonferansen for mål og vekt*. Generalkonferansen består av delegater fra alle traktatstatene, og her fattes alle vedtak vedrørende mål og vekt, bl.a. opprettelse av nye målenheter og definisjoner av målenheter.

Det fremgår av meterkonvensjonens art. 1 at partene forpliktet seg til, på felles bekostning, å opprette og finansiere et internasjonalt byrå for mål og vekt (BIPM). Underordnet Generalkonferansen er det også opprettet en internasjonal komité (CIPM) som skal styre og føre tilsyn med BIPM.

CIPM og BIPM har en sentral rolle i det internasjonale arbeidet med å realisere og videreutvikle de internasjonale målenhetene. BIPM har et internasjonalt laboratorium for realisering av målenhetene og utfører sitt arbeid uavhengig av nasjonale hensyn.

Byrået har et betydelig ansvar for å koordinere sammenlignende målinger mellom de ulike nasjonale laboratorier. Dette arbeidet er viktig for å opprettholde like internasjonale måleresultater. BIPM spiller også en sentral rolle i den måletekniske forskningen, både ved egen forskning og ved koordinering av andres. I tillegg har byrået det internasjonale ansvaret for å videreutvikle definisjonene av målenhetene.

Meterkonvensjonen innebærer først og fremst en økonomisk forpliktelse for Norge ved at vi er forpliktet til å være med å finansiere driften av BIPM, jf. konvensjonens art. 1. Konvensjonen medfører ingen *plikt* for medlemslandene til å gjennomføre SI-systemet i sin interne rett. Det følger derimot av konvensjonens art. 6 punkt 6 at medlemmene har *rett* til å få gjennomført kalibreringer og verifikasjoner ved BIPM. Ordningen er altså å anse som et *tilbud* som medlemslandene betaler for å kunne benytte seg av.

Selv om meterkonvensjonen ikke innebærer noe krav til statene om å anvende de målenhetene som vedtas av Generalkonferansen, er det imidlertid klart at det internasjonale aspekt knyttet til bruk av målenheter gjør det nødvendig å følge opp de vedtak som fattes på en forsvarlig måte.

4.3.2 OIML-konvensjonen

OIML-konvensjonen ble undertegnet 28. mars 1956. Konvensjonen ble ratifisert av Norge ved kongelig resolusjon av 20. desember 1957. Ved denne konvensjonen ble det etablert en internasjonal organisasjon som skulle arbeide med å

komplett og utfylle det arbeidet som utføres av BIPM. Organisasjonens oppgave er å ta opp praktiske spørsmål knyttet til *måleredskaper mv.* og kontroll av disse.

Organisasjonen har også som oppgave å samordne opplysninger om de enkelte lands institusjoner for mål og vekt og om de regler disse følger ved kontroll av måleredskapers konstruksjon og bruk. Videre skal den ta opp juridiske problemer av internasjonal interesse i forbindelse med lovregulert måleteknikk, og utarbeide anbefalinger for hvilke krav som bør settes til måleredskaper mv. og kontroll av disse.

Organisasjonens utøvende organ er Det internasjonale byrået for lovregulert måleteknikk. Byrået foretar ikke selv laboratoriearbeid eller eksperimentelle undersøkelser, men samordner denne typen arbeid som er overlatt til ekspertgrupper.

Det fremgår av OIML-konvensjonens art. XXVI at organisasjonens utgifter skal dekkes ved årlige bidrag fra medlemsstatene, fastsatt etter innbyggertallet. Konvensjonen innebærer altså en økonomisk forpliktelse for Norge.

Konvensjonen har som formål å fremme samarbeid og praktiske løsninger på måleteknikk-område. Den baserer seg i stor grad på frivillige anbefalinger til måleredskapers tekniske krav, og dette medfører at vi ikke er formelt forpliktet til å følge de fremforhandlede rekommandasjoner.

De tekniske krav som stilles i flere av våre nasjonale tekniske forskrifter bygger på OIML-rekommandasjoner. I de tilfeller hvor det ikke foreligger norske forskrifter, legges det vekt på de krav som stilles i OIML-rekommandasjonen når det fastsettes nasjonale typegodkjenningsvedtak.

OIML har utarbeidet forslag til et dokument² som angir hva som bør være med i en generell lov om måleteknikk. Dokumentet ventes endelig vedtatt i 2004. Dokumentet skal fungere som en veileder som synliggjør de problemstillinger og elementer alle land bør ta inn i sin lovgivning på måleteknikkområdet. Forslaget omhandler både nasjonal måleteknisk infrastruktur og forhold knyttet til lovregulert måling. Prosjektgruppen har sett hen til dette dokumentet under arbeidet med lovprosjektet.

4.3.3 EUROMET³

EUROMET er en europeisk organisasjon basert på en Memorandum of Understanding (MoU) fra 1987. EUROMET er et uformelt samarbeidsforum for de nasjonale måletekniske instituttene fra 25 europeiske land inkludert EU-kommisjonen. Organisasjonen har som mål å øke samarbeidet ved utviklingen av nasjonale måletekniske normaler og metoder (realiseringer), å utføre sammenlignende prøver for å sikre bedre samsvar i måleresultater, danne grunnlag for teknologiutveksling og å forbedre og sikre tilgang til gode måletjenester for industri og andre i alle medlemslandene.

EUROMET er et uformelt samarbeid. Det følger av MoU section 6 at ordningen ikke medfører noen rettslig forpliktelse. Medlemmene har ifølge MoU section 1 nr. 1 erklært at de har til hensikt å delta i samarbeidet. Section 3 og 4 regulerer rettigheter og plikter. Medlemmene skal blant annet ha adgang til hverandres nasjonale realiseringer av målenheter. I og med at det er tale om et uformelt samarbeid, vil ikke brudd på pliktene medføre noen rettslig reaksjon. Et pliktbrudd vil imidlertid være ødeleggende for samarbeidet, og en må anta at medlemmene ser seg tjent med at samarbeidet består.

4.3.4 WELMEC⁴

WELMEC er et uformelt samarbeidsforum for de nasjonale myndigheter med ansvar for lovregulert måleteknikk. Samarbeidet er basert på en Memorandum of Understanding (MoU) fra 1990. Den ble undertegnet av landene i EU- og EFTA-området. Organisasjonen har som mål å øke samarbeidet som et ledd i arbeidet med å etablere en harmonisert og enhetlig tilnærming til lovregulert måleteknikk i Europa. WELMEC har bl.a. vært rådgiver for Europakommisjonen ved utviklingen av MID.

I likhet med EUROMET skaper heller ikke dette samarbeidet noen rettslig forpliktelse. Dette samarbeidet gir imidlertid norske myndigheter mulighet til å påvirke EUs regelverk også utenom de formelle EØS-kanalene.

² OIML TC3 Revision of OIML D1 "Elements for a Law on Metrology" 3rd Committee Draft, 19 October 2003.

³ European Collaboration on Measurement Standards.

⁴ European Cooperation in Legal Metrology.

4.3.5 Mutual Recognition Arrangement (MRA)

Justervesenet har som nasjonalt måleteknisk institutt undertegnet MRA om gjensidig anerkjennelse av nasjonale realiseringer av målenheter og kalibreringsbevis utferdiget av nasjonale måletekniske institutter. Avtalen skal være et grunnlag for videre avtaler knyttet til internasjonal handel og andre reguleringer som gir behov for anerkjennelse av nasjonale realiseringer av målenheter og måleteknisk infrastruktur.

Ordningen er opprettet under Meterkonvensjonen (av CIPM). For at et måleteknisk institutt sine realiseringer skal ha krav på aksept, må instituttet være registrert i en database over institutter som

har bevist at de har tilstrekkelig gode realiseringer. Dette bevises bl.a. ved deltagelse i ulike internasjonale sammenligningsmålinger.

Det fremgår av forordet i MRA'en at ordningen er en ikke-diplomatisk avtale, og ikke er ment å være rettslig bindende. Brudd på plikter vil derfor ikke kunne medføre andre reaksjoner enn at man blir utestengt fra ordningen. I og med at det er forventet at ordningen vil kunne danne teknisk grunnlag for videre avtaler angående handel, eksport og reguleringer, må det imidlertid antas at medlemmene ser seg tjent med at ordningen består, og dermed følger de spilleregler som er fastsatt.